

УДК 351

Бойко Оксана,
кандидат наук з державного управління,
старший викладач кафедри інновацій,
інформаційної діяльності в освіті та
навчання за міжнародними проєктами,
Інститут державного управління та
наукових досліджень з цивільного захисту
м. Київ, Україна
oxiukr@ukr.net

НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ

В умовах триваючої третій рік російсько-української війни Цивільний захист України виступає як специфічний напрямок діяльності держави в контексті національної безпеки України, займає важливе місце в системі національної безпеки, особливо, діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій як складової сектору безпеки і оборони.

Одним із наслідків цієї війни є статус України як найзамінованішої країни в світі.

Повоєнна відбудова нашої країни потребуватиме повного очищення її території від вибухонебезпечних предметів.

Планом пріоритетних дій Уряду на 2024 рік на напрямку цивільного захисту зокрема передбачено: проведення гуманітарного розмінування деокупованих територій для відновлення нормальних умов життєдіяльності населення та зменшення ризиків від вибухонебезпечних предметів; підвищення спроможностей піротехнічних підрозділів ДСНС тощо [1].

Сьогодні, зокрема в умовах дії воєнного стану, організаційно-правові засади діяльності у сфері гуманітарного розмінування регламентує Закон України «Про протимінну діяльність в Україні», Порядок ведення обліку операторів протимінної діяльності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2021 року № 1150.

Закон України «Про протимінну діяльність в Україні» визначає правові та організаційні засади здійснення протимінної діяльності та особливості державного регулювання у відповідній сфері [2].

Розмінування (гуманітарне розмінування) – це комплекс заходів, які проводяться операторами протимінної діяльності з метою ліквідації небезпек, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами, включаючи нетехнічне та технічне обстеження територій, складання карт, виявлення, знешкодження та (або) знищення вибухонебезпечних предметів, маркування, підготовку документації після розмінування, надання громадам інформації щодо протимінної діяльності та передачу очищеної території [2].

Слід зазначити, що протимінна діяльність – це заходи, що проводяться з метою забезпечення національної безпеки та спрямовані на зменшення соціального, економічного та екологічного впливу вибухонебезпечних предметів на життя та діяльність населення.

До проведення розмінування (гуманітарного розмінування) в Україні залучаються фахівці з розмінування операторів протимінної діяльності – уповноважених підрозділів центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, у тому числі міжнародних та іноземних, що залучаються до проведення заходів у сфері протимінної діяльності.

Суб'єктами протимінної діяльності згідно чинного національного законодавства є: Національний орган з питань протимінної діяльності; уповноважені органи виконавчої влади у сфері протимінної діяльності, місцеві державні адміністрації та

органи місцевого самоврядування; центр протимінної діяльності та центр гуманітарного розмінування; оператори протимінної діяльності [2].

Кабінет Міністрів України у сфері протимінної діяльності забезпечує проведення державної політики у сфері протимінної діяльності, здійснює державне регулювання у цій сфері; забезпечує розроблення та виконання державних програм у сфері протимінної діяльності; координує діяльність міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та державних органів, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування підприємств та організацій незалежно від форми власності, що залучаються до проведення заходів у сфері протимінної діяльності.

На виконання статті 21 Закону України «Про протимінну діяльність в Україні» Кабінетом Міністрів України внесено зміни до положень Міністерство оборони, Міністерство внутрішніх справ, Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти і науки, Міністерство закордонних справ, Міністерство у справах ветеранів, Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів, Міністерство аграрної політики та продовольства та Національну соціальну сервісну службу щодо покладання на них завдань участі у реалізації державної політики у сфері протимінної діяльності в частині гуманітарного розмінування та виконанні міжнародних зобов'язань України з урахуванням національних інтересів у межах своїх повноважень та у взаємодії з Національним органом з питань протимінної діяльності, центром протимінної діяльності та центром гуманітарного розмінування [3].

Важливе місце відводиться Міністерству економіки України, яке відповідно до покладених на нього забезпечує взаємодію центральних органів виконавчої влади з питань протимінної діяльності в частині гуманітарного розмінування [4].

Серед основних завдань, визначених в Положенні про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: проведення через підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту заходів з розмінування (гуманітарного розмінування) та піротехнічних робіт, пов'язаних із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боєприпасів та підливних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються у терористичних цілях), за винятком територій, на яких розміщені і постійно дислокуються військові частини, установи, військові заклади освіти, підприємства та організації Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів; участь у реалізації державної політики у сфері протимінної діяльності та виконанні міжнародних зобов'язань України у цій сфері у взаємодії з Національним органом з питань протимінної діяльності, центром протимінної діяльності та центром гуманітарного розмінування; участь у здійсненні заходів з інформування населення про небезпеку від вибухонебезпечних предметів та навчання з питань запобігання виникненню ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами; здійснення заходів з підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців у сфері протимінної діяльності та розмінування; участь у знищенні надлишкових боєприпасів, боєприпасів, непридатних для подальшого використання та зберігання, а також боєприпасів, що підлягають знищенню відповідно до міжнародних зобов'язань; участь у забезпеченні функціонування системи управління інформацією у сфері протимінної діяльності; участь у здійсненні контролю та забезпеченні якості виконання заходів у сфері протимінної діяльності [5].

В умовах воєнного стану, який діє в Україні з 24 лютого 2022 року, лише впродовж 2023 року піротехнічними підрозділами ДСНС здійснено близько 40 тис. виїздів, виявлено та знешкоджено понад 153 тис. вибухонебезпечних предметів, обстежено та

розміновано територію загальною площею понад 36 тис. га, з них 14 тис. 217,5 га акваторії водних об'єктів, у тому числі очищено за допомогою машин механізованого розмінування 511,2 га території. Основні зусилля було зосереджено на виконанні робіт із розмінування деокупованих територій Донецької, Київської, Миколаївської, Сумської, Харківської, Херсонської та Чернігівської областей. Всього на деокупованих територіях піротехнічними підрозділами ДСНС обстежено 424 км автодоріг, 4 тис. 459,8 км ліній електромереж, 22,8 км залізничних колій, 259,4 км газопроводів, 613 об'єктів та 5 тис. 307 домогосподарств. З метою забезпечення проведення польових робіт спільно із заінтересованими центральними органами виконавчої влади та обласними військовими адміністраціями розроблено та реалізується План заходів із розмінування (гуманітарного розмінування) земель сільськогосподарського призначення, який схвалено на засіданні Національного органу з протимінної діяльності. Планом визначено 1 тис. 409 ділянок загальною площею 470 тис. га на території Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Миколаївської, Сумської, Харківської, Херсонської, Черкаської, Чернігівської областей. Координацію заходів Плану покладено на обласні військові адміністрації. На виконання Плану піротехнічними підрозділами ДСНС проведено нетехнічне обстеження понад 121 тис. 584 га, розміновано близько 7 тис. га земель сільськогосподарського призначення [6].

Подальшому вдосконаленню гуманітарного розмінування в Україні сприяє також міжнародне співробітництво, зокрема з питань формування ринку гуманітарного розмінування, технічного оснащення відповідних підрозділів та підготовки фахівців. Цьому сприяла проведена в 2023 році в Загребі (Республіка Хорватія) перша міжнародна донорська конференція з гуманітарного розмінування. І це не випадково, адже в Хорватії війна завершилася в 1995 році, а розмінування планується завершити 2026 року. За оцінками ДСНС, вибухонебезпечними предметами в Україні забруднено щонайменше

30 % території, а це понад 174 тис. квадратних кілометрів. За прогнозами Мінекономіки це потребуватиме 10-15 років [7].

ДСНС у 2023 році від міжнародних партнерів отримано 30 машин механізованого розмінування, наразі працює на території України 31 машина механізованого розмінування (MineWolf MW-370, Armtrak 400, DOK-ING MV-10, DOK-ING MV-4, GCS-200, DIGGER, REVIVAL P) [6].

Розвитку міжнародного співробітництва у сфері гуманітарного розмінування сприяє також підписання 20 квітня 2023 року та набрання чинності з 14 грудня 2023 року Угоди між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої сторони, щодо участі України в Механізмі цивільного захисту Європейського Союзу, цієї найбільшої у світі системи міжнародної координованої оперативної допомоги при надзвичайних ситуаціях.

Перспективним також є подальше проведення наукових досліджень з питань гуманітарного розмінування, зокрема з метою їх практичного використання операторами протимінної діяльності, вдосконалення національного законодавства з цих питань.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2024 рік: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2024 р. № 137 - р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-priorytetnykh-dii-uriadu-na-2024-rik-137r-160224> (дата звернення: 10.05.2024).

2. Про протимінну діяльність в Україні: Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642 – VIII. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

3. Про внесення до деяких постанов Кабінету Міністрів України змін з питань протимінної діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2023 р. № 1188. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

4. Питання Міністерства економіки: постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459 (із змінами). URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

5. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1052 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

6. Звіт про основні результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2023 році: URL: <https://dsns.gov.ua/upload/2/0/4/5/2/3/6/zvit-pro-osnovni-rezultati-diialnosti-dsns-u-2023-roci.pdf> (дата звернення: 10.05.2024).

7. Наше завдання - сформувати ринок гуманітарного розмінування в Україні. *Interfax-Україна*: вебсайт. URL: <https://interfax.com.ua/news/interview/946450.html> (дата звернення: 10.05.2024).